

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií FFUK

**Posudek školitele:
Průběh doktorského studia a celkové hodnocení disertační práce**

Dipl. ing. Petr Polakovič, *Vystěhovalectví z českých zemí do Brazílie v 19. století*, disertační práce, FF UK, Středisko ibero-amerických studií, 2019.

Ing. Petr Polakovič je absolventem VŠE v Praze (1986). Do doktorského programu Historické vědy – obor iberoamerikanistika byl přijat v akad. roce 2011/2012 (v současnosti tedy v 8. ročníku studia). Předcházela mu autorská spoluúčast na výstavě „České stopy v Brazílii“ v roce 2010 na Pražském hradě. Tam prezentované materiály se později staly základem expozice jím založeného Muzea vystěhovalectví do Brazílie v Ralsku (<https://www.emigrationmuseum.cz/>). V té době byl již patrný jeho hluboký zájem a široké znalosti problematiky, dané dlouhodobým bádáním o vlastních rodinných vazbách k Brazílii a o dalších vystěhovalcích.

Doktorand do roku 2015 splnil všechny požadované zkoušky a další povinnosti, byť s odkladem SDZK kvůli o semestr odloženému stipendijnímu pobytu v Brazílii (USP). V následujících letech pak byla komunikace s ním (vzhledem k osobním a rodinným problémům) svízelná. Produkoval dílčí témata, často spíše v podobě přednáškové a populárně naučné (početně nadstandardní) na úkor odborných studií (přehled aktivit viz autoreferát). I v těchto případech byl upozorňován na nutnost formální disciplíny (odkazy, bibliografie). Na tyto problémy jsem poukazovala průběžně, v mailové korespondenci a naposledy v hodnoceních za roky 2016/17 a 2017/18. Písemnou podobu části disertace jsem – oproti dlouhodobým předpokladům a letitým urgencím - mohla sledovat jen od ledna do konce března letošního roku, řada mých podnětů a oprav se do odevzdané podoby už nedostala, část práce jsem dokonce neměla k dispozici vůbec: byla vložena do SIS bez finální revize. Práce podle mého názoru na jedné straně sice shrnuje dlouholeté rešerše, uvádí i vlastní výsledky, klade si otázky dalšího směřování, ale bez možnosti momentálních relevantních odpovědí a často na hranici spekulací (Conrad, Bergner syn, Kubitschek), v mnoha detailech sice doplňuje dosavadní dílčí témata a poukazuje na nová (Hubert, Scheiner), ale také trpí mnoha zcela zásadními problémy:

- výběr prezentovaných témat (méně by možná znamenalo více);
- vybraná témata často buď ulpívají na detailu, nebo naopak nejdou do hloubky (někde pro nedostatek materiálu, jinde pro povrchnost – např. F. V. Lorenz, str. 118; zklamáním jsou pouhé dva odstavce věnované doktorandovým příbuzným Hörbe, jež autor uvádí jako zásadní impuls pro své doktorské studium a výběr tématu disertace – přitom, kromě pasu v ilustrativní příloze, neuveden jediný odkaz na dokumenty!, str. 102/103; podle jakého principu jsou vybrány individuální případy půl tuctu rodin vystěhovačů na str. 104 z několika tisíc?;
- některé výroky si na různých místech opakovaně protiřečí, ať už v detailech, nebo zásadněji: neobstojí např. argument, že se dosud nikdo nezabýval vyčleněním vystěhovačů z českých zemí z velkého rámce vystěhovalectví rakouského, resp. rakousko-uherského – str. 8 (vedle v kap. 6.1 zmíněné Skolaudovy databáze, která by se jistě dala vytěžit důkladněji, srov. např. neuvedený, avšak datově vysoce přínosný, byť ve vztahu k obrovskému území Brazílie jen

regionálně vymezený blog Henrique Fendricha, zachycující mezi léty 1862-1890 přes sedm set vystěhovalců z českých zemí, kteří na brazilskou půdu vstoupili v přístavu Sao Francisco do Sul (stát Santa Catarina), viz <https://genealogiaboemia.wordpress.com/>, z nichž velká část pak osídlila významnou kolonii Sao Bento do Sul, SC. – překrývají se obě databáze?, reagují na sebe navzájem?, jaké závěry?);

- formální problémy (obecně chybějící nebo nedostačující citace; nezařazení značné části zdrojů do závěrečné bibliografie: kromě desítek titulů nedostatečně citované sekundární literatury – často uvedených jen v textu, mnohdy bez odkazu v poznámce pod čarou -, se týká také vydaných – Zipperer, Umann, Egert -, i nevydaných pramenů, využitých archivů a jejich fondů: pokud citován archiv, neuveden fond a signatura a viceversa, např. rozsáhlá tabulka na str. 106-111, a do jaké míry táž vychází z (nebo doplňuje) bádání dvojice Baďurová-Baďura?; u vztahu Scheiner x Schäffer zbytečně rozsáhlá a plná edice překladu dopisů, které se k danému tématu vztahují jen okrajově, str. 30-34, chybí dokonce jakákoliv alokace!, přestože jsme ji ještě včas společnými silami vyřešili!).

Neuspokojuje mne ani úvodní konstatování (str. 9), že autor čerpal z „centrálních a regionálních archivů v ČR, v Rakousku, Brazílii a Německu“ (str. 9) - ano, tuto snahu mohu potvrdit z dřívějších konzultací problematických pasáží obstaraných rkp. dokumentů, získaných však spíše dílčími sondami, či v podobě dotazů směřovaných na personál archivů a následným předzpracováním dokumentů, často opět za pomoci dalších osob (přepisy z kurentu, překlady apod.). Postrádám **systematičtější** práci s archivními fondy *in loco*, nebo třeba i jen formou rešerší elektronických katalogů a dalších digitalizovaných materiálů, jež snadno odhalí další zajímavé prameny (Österreichisches Staatsarchiv, fond Brasilien – W. Bergner, D. Sochor, a fond Justitz – Sochorovo dědictví; NA ČR – Vincencie Bergnerová, manželka; LA PNP – 2 dopisy Bergnera J. Jungmannovi, nesouvisí sice s tématem, ale s textem práce ano; Museu Imperial, Petrópolis, Arquivo Histórico vlastní i další dokument Scheiner-Brittain x Schäffer; zcela nevyužit zůstal archiv císařské rodiny v exilu uložený v zámku v Eu ve Francii, a jistě i jiné). Je jasné, že takto široce koncipovaný projekt zůstane vždy fragmentárním a i v budoucnu jej bude možné doplňovat. Určitě by bylo účelné vyčlenit si **spíše dílčí téma**. A kdo vlastně je a kdo není **vystěhovalec**? (Leopoldinin doprovod?) I přesto: Petr Polakovič shrnul dosavadní heuristiku k problematice, obohatil ji o další dosud neznámá fakta a naznačil, kudy by se výzkum mohl ubírat. V současné době je zřejmě nejrozsáhlejším zdrojem disponibilních informací k tématu, zároveň ale není snadné se k jejich zdrojům skrze jeho (mnohdy neúplné) údaje dopracovat.

Konstatovat musím i převahu narativního způsobu pojednání, s exkurzy privátního charakteru, na úkor nestranného zhodnocení výsledků (umocněné evidentním nedostatkem času k závěrečné selekci témat a celkové revizi textu). Neodpovídá ani reálný rozsah práce (cca 169 NS) ve vztahu k požadovanému minimu.

Není jistě mým úkolem upozorňovat na všechny nedostatky práce (spíše by tomu mělo být naopak) a nečiním tak ani vyčerpávajícím způsobem, nicméně se cítím povinna odůvodnit své výsledné zhodnocení předkládané práce. V souladu s nároky kladenými na disertační práci se domnívám, že požadavky (ze všech výše uvedených důvodů) naplněny nebyly a práci jako doktorskou k obhajobě s politováním **nemohu doporučit**.

V Praze, 11.5.2019